

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ב, 2012
מספר השאלון: 904441
לנבחנים אקסטרניים – 05
נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים ושלושה רבעים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
פרק ראשון	—	סיפור קצר
פרק שני	—	דרמה
פרק שלישי	—	רומאן ונובלה
פרק רביעי	—	שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
פרק חמישי	—	שיר שלא נלמד
- משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 28 נקודות).
- הפרק הרביעי (שירה – 28 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד – 16 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
- ד. הוראות מיוחדות:
- (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
  - (2) חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
  - (3) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
  - (4) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה). רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה – 14 נקודות).

סיפורים מאת עגנון

1. בסיפורים רבים מאת עגנון הדמות המרכזית עוברת תהליך של גילוי האמת על עצמה ו/או על חייה.

האם הדמות המרכזית בסיפור מאת עגנון שלמדת עוברת תהליך כזה?
הסבר והדגם את דבריך.

שים לב: בשאלה 2 אין לענות על פי סיפורי עגנון.

סיפורים מתורגמים, סיפורים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 (לא כולל "סיפור אהבה"

מאת אהרן אפלפלד)

2. ניגוד והקבלה (בין דמויות, בין מצבים, בין תפיסות עולם) הם אמצעים התורמים לעיצוב המשמעות של הסיפור.

בחר באחד מן האמצעים האלה, תאר כיצד הוא בא לידי ביטוי באחד מן הסיפורים הקצרים שלמדת, והסבר את תרומתו למשמעות הסיפור.

"סיפור אהבה" / אהרן אפלפלד

3. למקומות שונים הנזכרים ב"סיפור אהבה" או לציוני הזמן שבו (כמו תקופה, עונות השנה,

חלקי יממה) יש תפקיד חשוב באפיון הדמויות, בעיצוב היחסים ביניהן ובעיצוב

התהליך הנפשי שהדמויות עוברות.

הסבר והדגם את התפקיד של המקומות או של ציוני הזמן בסיפור זה על פי הקביעה שלעיל.

פרק שני – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 4-5 (28 נקודות).

שים לב: בשאלות 4-5 אפשר לענות רק על פי מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

4. אילו גורמים (הסביבה והאנשים שבה, העבר, האופי, הפעולות או שילוב בין גורמים אלה ועוד)

מעצבים את חייה ואת גורלה של דמות מרכזית במחזה המודרני שלמדת?

הסבר והדגם את דבריך על פי עלילת המחזה שלמדת.

5. תאר יחסים בין בני משפחה, כפי שהם באים לידי ביטוי במחזה המודרני שלמדת.

האם יחסים אלה משקפים את הערכים המאפיינים את החברה הסובבת את בני המשפחה?

נמק את דבריך.

/המשך בעמוד 4/

פרק שלישי – רומאן ונובלה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 6-9 (28 נקודות).

הדבר / אלבר קאמי – שאלות 6-7

6. לקראת סיום הרומאן, הזקן שבו מטפל רייה אומר: "אבל מה זאת אומרת דבר? זה החיים, זה הכול". הסבר והדגם על פי עלילת הרומאן ועל פי שתיים מן הדמויות שבו, מדוע הדבר הוא "החיים" והוא "הכול".
7. עד אז, על אף ההפתעה והדאגה שעוררו המאורעות המוזרים האלה בבני עירנו, הוסיף כל אחד מהם להתמסר כמיטב יכולתו לעיסוקיו, איש-איש במקומו הרגיל [...] אבל מרגע שנסגרו השערים התברר להם שכולם, והמספר בכללם, לכודים במלכודת אחת, ויש להסתדר עם המצב הזה. תאר והסבר את ההשפעה של הסגר על חיי הפרט ועל ערכי המוסר של תושבי אוראן, על פי עלילת הרומאן ועל פי שתיים מן הדמויות שבו.

רומאן עברי, נובלה עברית, רומאן מתורגם, נובלה מתורגמת – שאלות 8-9

שים לב: בשאלות 8-9 אין לענות על פי "הדבר" מאת אלבר קאמי.

8. כניעה, מאבק או קבלת המציאות הם מן הדרכים של האדם להתמודד עם מציאות חייו ועם הסובבים אותו. תאר את המציאות שעמה מתמודדת הדמות המרכזית ברומאן או בנובלה שלמדת, והסבר את הדרך (או הדרכים) שבאמצעותה הדמות מתמודדת עם מציאות זו.
9. לדמויות-משנה ברומאן יש תפקידים שונים, כמו אפיון הדמות המרכזית, קידום העלילה, ייצוג רעיונות ודעות. בחר בשתי דמויות-משנה מרומאן או מנובלה שלמדת, תאר אותן, והסבר את תפקידן ברומאן.

פרק רביעי — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על שתיים מהשאלות 10-24:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 10-13),
ועל שאלה אחת משירת המאה ה-20 (שאלות 14-24) (לכל שאלה — 14 נקודות).

שירת ימי הביניים

10. לפניך שני שירים מאת שמואל הנגיד, ואחריהם שאלה.

בחר בשיר שלמדת (אחד בלבד), וענה לפיו על השאלה.

התקבצו, כי הזמן תמים / שמואל הנגיד

התקבצו, כי הזמן תמים / עתה כקו לילות כקו ימים,
וראו פני ארץ אשר לבשה / סותי בנות מלך מרקמים,
ושתו דמי ענב עלי ורד / צציו כשני או כמו דמים,
וראו פני עליו אשר צמחו / יחדו מחברים ומתאימים —
כפני יפת תאר מבשמים / דבקו אלי פנים מאדמים.

מת אב ומת אלול / שמואל הנגיד

מת אב ומת אלול ומת חמם, / גם נאסף תשרי ומת עצמם,
באו ימי הקר, והתירוש / אדם וקולו בכלי דמם.
לכן, ידידי, סב אלי רעים, / כל איש ואיש יעש אשר זמם!
אמרו: חזה עבים בהגשימם / ושמע שמי מרום בהרעיקם
וראה כפור ולשון מדורה — זה / ירד חזה יעל ויתרומם.
קומה, שתה בכוס ושוב ושתה / בכד, ובלייל וגם יומם!

על פי השיר שלמדת, ציין את עונת השנה המתוארת, והסבר כיצד שלושה מציורי הלשון

בשיר תורמים לתיאור עונה זו.

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּתַמַּר אֶת בְּקוֹמְתֶךָ / שלמה אבן־גבירול

כְּתַמַּר אֶת בְּקוֹמְתֶךָ / וְכִשְׁמַשׁ בִּיפִיתֶךָ,
חֲשַׁבְתִּיךָ בְּעֵלְת צֶדֶק / אֲבִיגַיִל בְּצַדְקָתֶךָ -
מְצֵאתִיךָ כִּי הִרְגַתְנִי / כְּאִיזֶבֶל בְּרִשְׁעֶתֶךָ.
כְּלִילַת הַזֶּדֶה, יִפֹּת מְרָאָה / אֲנִי חוֹלֵת בְּאֵהְבָתֶךָ,
וְהַעֲלֵי מִשְׁאוֹל נַפְשִׁי / וְאַל אָמוֹת לְעַמְתֶּךָ!

הסבר כיצד מאופיינת האהובה וכיצד מאופיינת האהבה בשיר זה.

בתשובתך התייחס גם לשני אמצעים אמנותיים התורמים לאפיון זה.

/המשך בעמוד 7/

שירת ביאליק

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

הולכת את מעמי / חיים נחמן ביאליק

הולכת את מעמי – לכי לשלום
ויהי רצונך לבדו נר לנתיבך,
ומצאי את השלנה באשר תהיי.
אני? אל-תתני לב – אינני גלמוד:
כל-עוד השמש יף בצאתו ובבאו
וכוכבי-אל לא-נלאו עוד מרמו לי –
עוד לא ירדתי מפל-נכסי
ומעין תנחומותי עוד לא-דלל.
ראי, חסרתי אותך – אף צדין
לי נשאר רב: לי יש עוד עולם מלא,
היפה כמו שהוא בירק אביביו,
בזהב סוף קציפו ובלבנונית חרפיו;
ולב עוד לי – דביר חזון, קן-החלומות,
וכאבי עצור שם, יגון הקדש,
ומלאך טהור עמי – דמות דיוקנה,
החוסף עוד כחסד אל על-ראשי
ולוחש ברכה, רותת ומתאפק
כדמעת אם חשאית על נר שבת
בדממת הקדשה השאננה,
וכאותו כוכב חרד שם במרום,
שמציץ עוד עלי בעין יפה
ומושיט לי בחשך שרביט זהבו.

ואני ידעתי,
עוד יפשוטו על-פני הארץ כלה
ביריעת תכלתם המשבצת זהב
כפושיות השחרות – לילי קיץ,
מתוקי לילות, קודחים ומחרישים,
מעלפי שחור וכלילי הכוכבים,
כל-כוכב רמון זהב, רמון זהב;
ורנות הרהורי חטא ויגעת חמדה
בחיק הלילה תרפץ כל-הארץ;
ופתאם תקום דממה גדולה, רבה,
ורטט חשק יחלף כל-העולם,
ונגערו כוכבים שפעות שפעות,
ונתכו המה ומכתותם ארצה
כנפל שלל עלי זהב בשלכת;
יקלוי תאנה ואכולי חשק
איש איש פרעבו ובצמאו יצא,
יגיש קיר כעור, יחבק אבן,
יתחבט ארצה, יחל על-גחונו,
ללקט רסיס פז אהד, פרור אחד
ממה שהשליף לו מעל כוכבו
ולמצא מלא כף אהבה, קרטוב אשר –
בשעה זו אם-יתקפוץ געגועים,
ונורה ועיפה תתע עיניך
ותשוטט חדלת תקנה בערפול,
ונפשה מצא לאלהים ולאשר –
כמוני שאי עיניך השמימה
ולמדיר-נא מהם את-לבך שלנה:
ראי, כאלה וכאלה יאבדו
כוכבים מדי לילה לשמים –
והם בעשרם עומדים ובשלונתם,
ואינם חשים כלל באבדתם,
וכמו לא-נגרע כלום מפל-זהבם.

המשורר מייחס משמעות לטבע – מהי?

הסבר את דבריך, ובסס אותם על שתיים מתמונות הטבע בשיר.

/המשך בעמוד 8/

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לנתיבך הנעלם / חיים נחמן ביאליק

לנתיבך הנעלם פסופה זנקה
ותפרצי פתאם בית-כלאך,
ומסביבות אהלי לנצח מחקת
את-עקבות פעמיך וצלך;
במנוסת בקלה לדרך יצאת,
ובצאתך – עם צורך למרחק נשאת
את-מצהלות צחוקך – את-פעמון והבך.
את-להבות גילך ומדורות לבבך;
אך אחת נשית: ברפת שלומי ושלומך,
ובחפזך ותשי
בנרית קטונך גם נעל של משי,
נעל אדן החלון – אגדת חבצלותי
וצרור חלמותי
ואותי – – –

באשר את שם – הני ברוכה ממקומך!
עמך אנכי בסערה, אחותי!
ואם את עוז סער ואני כבד חלמות –
עד ראש גבעות עולם ועד נרפתי תהמות
ירדפך יגון כל-לילותי ונמי;
ונשוא אברותיך – ואת גם לא תראי –
אנכי, ענן ועף קודר, צרירי,
אל אשר תשוטי אשרך פעמי,
ובפרשי ממרומי, ובאשר אבאה,
צל מגוד ושאה –
אפלה לב-עולם בבך ורעמי
ואחיהו בגשמי
ובשירי.

כיצד מתואר בשיר סיום הקשר בין האוהב לאהובתו? הסבר והדגם את דבריך.

שירת המאה ה־20

שירי שאול טשרניחובסקי

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ראי אַדְמָה / שאול טשרניחובסקי

ראי, אַדְמָה, כִּי הֵינּוּ בּוֹבְזִים עַד מְאֹד!
בְּחִיקָה, מְלוֹן־בְּרָכָה, מְעוֹן סֶתֶר, זֶרַע טְמֵנוּ... לֹא עוֹד
פְּנִינֵי זְגוּגִיּוֹת שֶׁל כְּסֻמָּת, זֶרַע חֲטָה כְּבֹדָה,
גְּרַגֵּר שְׁעוֹרָה חֲתוּל כְּתָם, שְׁבֵלֵת־שׁוֹעַל חֲרָדָה.

ראי, אַדְמָה, כִּי הֵינּוּ בּוֹבְזִים עַד מְאֹד:
פְּרָחֵי פְּרָחִים בְּךָ טְמֵנוּ רַעֲנָנִים וּבְהוֹד,
אֲשֶׁר נִשְׁקַתְּם הַשֶּׁמֶשׁ מִנְּשִׁיקָתָהּ רֵאשׁוֹנָה,
מִצְנִיעַ חֵן עִם יָפֵה קֶלַח, קִטְרֵת כּוֹסוֹ נְכוֹנָה.
וְעַד שִׁדְדְּעוּ צְהָרִים בְּעֵצִים הַצֵּעֵר הֵתָם,
וּבִטְרָם רוּוֹ טַל שֶׁל בְּקָר בְּחִלּוּמוֹת־אוֹר נִבְטָם.

הֵא לָךְ הַטּוֹכִים בְּכִנְיֵנוּ, נֶעֱר טְהוֹר חִלּוּמוֹת,
בְּרֵי לֵב, נִקְנֵי כַפִּים, טָרָם חִלָּאת אַדְמוֹת,
וְאַרְגַּ יוֹמָם עוֹדוֹ שְׁתִּי, אַרְגַּ תְּקוּוֹת יוֹם יָבֵא,
אֵינן לָנוּ טוֹכִים מִכָּל אֱלֹהִים. אֵת הֲרֵאִיתָ? וְאֵיפֹה?

וְאֵת תְּכַסֵּי עַל כָּל אֱלֹהִים. יַעַל הַצִּמְח בְּעֵתוֹ!
מֵאָה שְׁעָרִים הוֹד וְכַח, קִדְּשׁ לְעַם מְכוֹרְתוֹ!
בְּרוּךְ קִרְבָּנָם בְּסוֹד מוֹת, כִּפְּר חֵינּוּ בְּהוֹד...
ראי, אַדְמָה, כִּי הֵינּוּ בּוֹבְזִים עַד מְאֹד!

הסבר את הבית האחרון בשיר ואת הקשר שלו לבתים שלפניו.

15. קרא את השיר שלפניך מן המחזור "שירים לאילאיל" (שיר י), וענה על השאלה שאחריו.

שירים לאילאיל / שאול טשרניחובסקי

את אינך יודעת...

בית (1) את אינך יודעת, מה מאד יפִּיפית!
 מה זקופות רגליך,
 מה נפלא הקו
 המרמז עד חמדת שוקיך
 בעומה וברך, בגנדרנות ובהן,
 בעקבות בת־גלים על גבי תל־חול
 שלאחר הכרית -
 את אינך יודעת, מה מאד יפִּיפית!

בית (2) את אינך יודעת, מה מאד יפִּיפית!
 עיניך שני שקדים
 חצובים כרוס־ים,
 כשבזיות סוד־בראשית, וכעדים
 למסתרי גזרה בשפת עדי־עד
 לך קוראים, ומפתים ומקסמים בצו -
 קפאת ולא ענית -
 את אינך יודעת, עד־מה יפִּיפית!

בית (3) את אינך יודעת, מה מאד יפִּיפית!
 ובאשרי, ברגעים
 את כלך שלי
 במשובה וסער און־פראים,
 את תפוסה ולא תפוסה, ביד ולא ביד,
 נכבשה וחפשיה, בניצוץ פליט־אש,
 באפרוח קו־סיס -
 את אינך יודעת, עד־מה יפִּיפית!

תאר את מערכת היחסים בין הדובר לנמענת, כפי שהיא מצטיירת בבית האחרון בשיר.
 כיצד מתקשר תיאור זה לתיאור מערכת היחסים ביניהם בבתים (1)-(2)? הסבר את דבריך.

/המשך בעמוד 11/

16. קרא את הסונט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לא רגעי שנת, טבע / שאול טשרניחובסקי

לא רגעי שנת, טבע, וחלומות ימתקו,
רק רגש בך אראה נסערות הקרב:
על מרום שיא הריד ובמכרות עמקו,
בתהומות הישימון ובצל חביון עב.

כי תאכל נפשי, ופצעי יזעקו,
תקוותי תבלנה כשושן בסתו,
אנודה למקום שם משברים ינאקו,
למקום צוקיו ירים צור אדיר ושב.

אז בשתי מגלים הרבים בסלעים,
שהמה, בהתמוללם, שבים לרגעים,
וטור מטור ירום, גל יגבר מגל;

מצורים נכלמתי, שהמה בגאונם
אל מחץ משברים, אל נהמם ונהמונם
יסגירו את לבם, וראשיהם אל על...

הסבר את ההבדל בין עמדת הדובר כלפי הטבע בשני הבתים הראשונים בסונט ובין עמדתו כלפי הטבע בשני הבתים המסיימים אותו. הדגם את דבריך.

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הוי, ארצי! מולדתי! / שאול טשרניחובסקי

הוי, ארצי! מולדתי!	ארצי-נחלת מדבר-סין!
הר-טרשים קרת.	קסם כוכבי לכת.
עדר עלפה: שיה וגדי.	הבל-זעם החמסין,
זהב-הדר שמח.	מלונה בשלכת.
מנזרים, גל, מצבה,	כרם-גפן נימלא-נים.
כפות-טיט על בית.	תל חרבה נחרשת.
מושבה לא-נושבה,	תכול-לילות ויללת-נים.
זית אצל זית.	משאבה נוקשת.

ארצי! ארצי-מורשה!	הוי, הוי, ארצי חמדת-לב!
דגל רב-כפים.	השמיר, השית.
גדר-קוצבר רשע.	ביר סוד יתום בגב.
נחל כמה המים.	בשמם עיט.
ריח פרדסי-אביב.	מטליות מדבר נחול.
שיר-צלצל גמלת.	שביל זרוע שחלת.
חל-חולות לים סביב.	ביום של אור טובע כל,
צל שקמה נופלת.	ועל פני כל התכלת.

נופי ארץ-ישראל מעוצבים בשיר גם באמצעות ניגודים. ציין והסבר ניגודים אלה.
כיצד הניגודים בשיר משקפים את היחס של הדובר כלפי הארץ? הסבר והדגם את דבריך.

שירי זלדה

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

שני יסודות / זלדה

הִלְהֵבָה אוֹמַרְת לְבְרוּשׁ
כְּאִשֶּׁר אָנִי רוֹאֶה
כְּמָה אַתָּה שְׂאֲנֹן
כְּמָה עוֹטָה גְאוֹן
מִשֶּׁהוּ בְּתוֹכִי מִשְׁתּוֹלֵל
אִיךְ אֶפְשֶׁר לְעִבֵר אֶת הַחַיִּים
הַנּוֹרְאִים הָאֵלֶּה
בְּלִי שֶׁמֶץ שֶׁל טְרוּף
בְּלִי שֶׁמֶץ שֶׁל רוּחַנִיּוֹת
בְּלִי שֶׁמֶץ שֶׁל דְּמִיּוֹן
בְּלִי שֶׁמֶץ שֶׁל חֲרוּת
בְּגֵאוֹנָה עֲתִיקָה וְקוֹדֶרֶת.
לוֹ יִכְלְתִי הַיִּיתִי שׁוֹרְפֵת
אֶת הַמִּמְסָד
שֶׁשְׁמוֹ תְּקוּפּוֹת הַשָּׁנָה
וְאֵת הַתְּלוּת הָאֲרוּרָה שֶׁלְךָ
בְּאֲדָמָה, בְּאוֹיֵר, בְּשֶׁמֶשׁ, בְּמָטָר וּבְטֵל.
הַבְּרוּשׁ שׁוֹתֵק,
הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טְרוּף
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲרוּת
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דְּמִיּוֹן
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַנִיּוֹת
אֶךְ הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תִבִּין
הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תֵאֱמִין.

בשיר זה הדוברת מתארת את "הקונפליקט בין הדחף להתפרץ [...] ולשבור מוסכמות לבין השתיקה".
(על פי חמוטל ברייזוף)

הסבר והדגם קביעה זו על פי השיר. בתשובתך התייחס גם לשני אמצעים אמנותיים המעצבים

את הקונפליקט.

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כל שושנה / זלדה

כל שושנה היא אי
של השלום המבטח,
השלום הנצחי.

בכל שושנה מתגוררת
צפור ספירית
ששמה "וכתתו".

ונדמה
כה קרוב
אור השושנה,
כה קרוב
ניתוחה,
כה קרוב
שקט העלים,
כה קרוב
אותו אי -
קח סירה
נחצה את ים האש.

הסבר והדגם כיצד מעוצבת השושנה בשיר, וכתוב מה לדעתך היא מסמלת. נמק את דבריך.

/המשך בעמוד 15/

20. לפניך שני שירים מאת זלדה, ואחריהם שאלה.
בחר בשיר שלמדת (אחד בלבד), וענה לפיו על השאלה.

כָּאֲשֶׁר הָיִית פֹּה / זלדה

כָּאֲשֶׁר הָיִית פֹּה
וּמִבְטֵד הַחוּם מִגֹּן עָלִי
וּמִחֲשֻׁבוֹתֵינוּ נוֹגְעוֹת
פָּתַע
כָּנָף אֶל כָּנָף.

כָּאֲשֶׁר הָיִית עֲמָדִי
בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחוֹלְפִים
הָיוּ הַקִּירוֹת בְּנֵי-בֵית קְשִׁישִׁים
שֶׁסִּפְרוּ מְעֻשִׂיּוֹת עֲתִיקוֹת
בְּעֶרֶב
כָּאֲשֶׁר שְׁתִּינוּ תֵּה.

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מַחֲסֵה
הֵם הִסְתַּגְּרוּ בְּשִׁתְּקָתָם
וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנִפְלִי
עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת סִיד וְמֶלֶט
יְסוֹד זָר
חָמַר לֹא עוֹנֶה כְּמֹת.

צְפוֹר אַחוּזֹת קֶסֶם / זלדה

כָּאֲשֶׁר הִגְנוּף הָרָד
מֵט לְנִפֵּל
וְהוּא מְגַלֶּה חֲרָדָתוֹ מִפְּנֵי הַקֹּץ
לְנִשְׁמָה,
מְצַמִּיחַ עֵץ הַשְּׂגָרָה הַנְּמוּד
שֶׁאֵבֵק אֶכְלוּ
עָלִים יִרְקִים פְּתֹאֵם.
כִּי מֵרִיחַ הָאֵזוֹ יִפְרִיחַ
הַדּוֹר נֶאֱהָ
וּבְצַמְרָתוֹ צְפוֹר
אַחוּזֹת קֶסֶם.

איזה שינוי מתואר בשיר שלמדת? הסבר והדגם את דבריך.
הצג שניים מן האמצעים האמנותיים המעצבים שינוי זה.

שירי ארז ביטון

21. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר זְהֵרָה אֶלְפֶסִיָּה / ארז ביטון

זְהֵרָה אֶלְפֶסִיָּה
זְמַרְתְּ הַחֲצֵר אֶצֶל מַחְמַד הַחֲמִישִׁי בְּרֵבֶת שְׁבַמְרוֹק.
אוֹמְרִים עֲלֶיהָ שְׂכָאֲשֶׁר שָׂרָה,
לְחַמּוֹ חִילִים בְּסִינִים
לְפִלֵּס הָרֶדֶף בְּהַמּוֹן
לְהַגִּיעַ אֶל שׁוֹלֵי שְׂמֶלְתָּה
לְנַשֵּׁק אֶת קִצּוֹת אֶצְבְּעוֹתֶיהָ
לְשִׁים כֶּסֶף רִיָּאֵל לְאוֹת תּוֹדָה
זְהֵרָה אֶלְפֶסִיָּה,
הַיּוֹם, נָתַן לְמִצָּא אוֹתָהּ
בְּאֶשְׁקֵלוֹן, בְּעִתִּיקוֹת ג', לֵיד לְשִׁכַת הַסַּעַד,
רֵיחַ שִׁירִים שֶׁל קַפְסוֹת סְרָדִינִים עַל שֶׁלְחָן מִתְנוּדָד בֶּן שְׁלֹשׁ רַגְלִים,
שְׁטִיחֵי מֶלֶךְ מְרֵהִיבִים, מְרַבְּבִים עַל מִטַּת סוֹכְנוֹת,
וְהִיא בְּחֵלּוֹק בְּקֹר בְּהוּי
שְׁעוֹת בְּמִרְאָה
בְּצַבְעֵי אֶפֶר זֹלִים
וּכְשֶׁהִיא אוֹמְרַת:
מַחְמַד הַחֲמִישִׁי אִישׁוֹן עֵינֵינוּ
אֵינָהּ מִבֵּין בְּרִגְעַ הָרֵאשׁוֹן.
לְזְהֵרָה אֶלְפֶסִיָּה קוֹל צְרוּד,
לֵב צְלוּל וְעֵינַיִם שְׁבַעוֹת אֶהְבָּה.
זְהֵרָה אֶלְפֶסִיָּה.

הסבר והדגם כיצד החפצים המוזכרים לאורך השיר מעצבים את השינוי שחל בחייה של
זְהֵרָה אֶלְפֶסִיָּה.

22. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

דברי רקע ראשוניים / ארז ביטון

אמי אמי

מכפר השיחים הירקים בירק אחר.
מגן הצפרים המחליבות חלב מתוק מכל מתוק,
מערש ומירי אלה לילה ועוד לילה.

אמי אמי

שהרחיקה רעות
באצבעות צרדות
בהלקאות חזה
ובשם כל האמהות.

אבי אבי

אשר עסק בעולמות
אשר קדש שבתות בעראק נקי
אשר היה בקי מאין כמוהו
בהלכות בית כנסת.

אני אני

שהרחקתי עצמי
הרחק אל תוף לבי
שכשהכל היו ישנים
הייתי משגן
הרחק אל תוף לבי
מסות קטנות של בך
ביהודית
מרוקאית.

הסבר והדגם כיצד משבר הזהות של הדובר בא לידי ביטוי בשיר.
בתשובתך התייחס גם לשתי דרכי עיצוב התורמות להדגשת משבר זה.

/המשך בעמוד 18/

23. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תקציר שיחה / ארז ביטון

מה זה להיות אותנטי,
לרוץ באמצע דיזנגוף ולצעק ביהודית מרוקאית.
"אנא מן אלמגרם אנא מן אלמגרם"
(אני מהרי האטלס אני מהרי האטלס).

מה זה להיות אותנטי,
לשבת ברנול בצבעונין (עגאל תרביה, מיני לבוש),
או להכריז בקול: אני לא קוראים לי זהר אני ויש, אני ויש (שם מרוקאי).
וזה לא, וזה לא,
ובכל זאת טופחת שפה אחרת בפה עד פקוע חניכים,
ובכל זאת תוקפים ריחות חתולים נאהובים
ואני נופל בין העגות
אובד בכליל הקולות.

כיצד הדובר בשיר מאפיין את עצמו? הסבר והדגם את דבריך.

24. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פגומים / ארז ביטון

על סף חצי בית בארץ ישראל
עמד אבי
מצביע לצדדים ואומר:
בהריסות האלה
נבנה פעם מטבח
לבשל בו זנב לזיתו
ושור הבר,
ובהריסות האלה
נקים פנת תפלה
למצא מקום
למקדש מעט.
אבי נשאר בסף
ואני כל ימי
מציב פגומים
אל לב השמים.

פרש את ארבע השורות המסיימות את השיר, והסבר כיצד הן מבטאות את ההבדל בין הדובר לאביו ביחסם לבניית בית בארץ-ישראל.

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

פרק זה הוא חובה. ענה על שאלה 25 (16 נקודות).

25. קרא את השיר שלפניך מאת אבנר טריינין (משורר ומדען, יליד תל אביב 1928, נפטר ב-2011),

הלקוח מספרו "החזרות" (1989), וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

כמה מלים על הניר, בעצם על העצים
ומה שנעשה בם, כלומר על הכריתה,
על הגריסה, על העסה, כמה מלים על התאית,
כיצד היא מפרדת, מלבנת, נכבשת,
נעשית לניר, והרי אלו מלים 5
על הניר או על היד שכותבת
מלים על הניר, כיצד היא מאפירה,
מזקינה, על מה שנעשה בה,
בשקט, בהתמדה, על ההתפוררות,
ההריסה, הרקבון, ההפיכה 10
לדשן, לעצים, על מה שנעשה בם,
כלומר שוב על הניר, על היד שכותבת
ניר, יד, כאן, עכשו, בשעת צהרים,
קצת מענו, נעים, מתבונן בעצים

* תאית – החומר המתקבל על ידי עיבוד כימי של צמחים שונים ומשמש לתעשיית הניר.

א. בשיר זה מתוארים שני תהליכים: תהליך העובר על העצים ותהליך העובר על היד שכותבת.

תאר והסבר את התהליכים האלה ואת הקשר ביניהם. (9 נקודות)

ב. מבנה השיר (מעגליות, חזרות, סימני פיסוק) מדגיש את משמעותו.

הדגם מבנה זה, והסבר את תרומתו להבנת המשמעות של השיר.

(7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך